

ARCHITEKTURA

Jen tak

JAROSLAV SEDLECKÝ

ARCHITEKTURA
Jen tak

/ DRUHÉ, UPRAVENÉ A ROZŠÍŘENÉ VYDÁNÍ /

JAROSLAV SEDLECKÝ

OBSAH

SLOVO AUTORA	6
ÚVOD K DRUHÉMU VYDÁNÍ	8
STRUČNĚ O SOBĚ	13

ARCHITEKTURA	16
O UMĚLÉM PROSTŘEDÍ	17
ARCHITEKTURA A JEJÍ PŘÍBUZNÍ	23
POCHYBNOSTI	36
RODINNÉ VZTAHY	40
ARCHITEKTURA PODRUHÉ	48
ARCHITEKTURA POTŘETÍ	64
JAK VZNIKÁ ARCHITEKTURA	67
ČTYŘI SUDIČKY	78
DEVELOPER	82
VEŘEJNÁ VĚC	89
CO S KRÁSOU	95
O HODNOCENÍ ARCHITEKTURY	102

TŘI STRÁNKY ARCHITEKTURY	110
JAK BÝT DOBRÝM KLIENTEM	115
NĚCO JE VE VZDUCHU	131
PANELÁK	132
VĚŽÁKY	137
PLASTY? PLASTY!	139
O SROZUMITELNOSTI	147
ARCHITEKTURA A ARCHITEKTURA	161
<hr/>	
A R C H I T E K T I	168
CO DĚLÁ ARCHITEKT	169
JAK POZNAT BUDOUCÍHO ARCHITEKTA	172
JAK BÝT DOBRÝM ARCHITEKTEM	181
JAKÉ TO JE BÝT ARCHITEKTEM	189
O KÁVĚ A MÚZÁCH	202
ARCHITEKT A JEHO PUBLIKUM	206
O KRESLENÍ	211
BETONOVÁ DŽUNGLE	224
TŘI ARCHITEKTI	230
O SOUTĚŽENÍ	241

M Ě S T O	253
CO JE TO MĚSTO	254
ULICE	269
MĚSTSKOST PROSTŘEDÍ	279
O BYDLENÍ	282
OBCHODY A MĚSTO	292
ARCHITEKT A MĚSTO	299
O LIDSKÉ RŮZNOSTI	309
MĚSTSKÝ ARCHITEKT	323
DOMY A LIDÉ	336
O HUSTOTĚ	353
O STEJNÉM A RŮZNÉM	360
O ÚZEMNÍCH REZERVÁCH	373
KAM S NÍM ...	378
... A JAK NA TO ?	387
CHVÁLA PLOTU	400
ŘADOVKA	407
ZÁVĚREM	419
COPYRIGHT	420

SLOVO AUTORA

Co je tématem této knížky, je zřejmé z jejího názvu.

Pro případ, že byste v ní nenašli něco, co by tam podle vás s odvoláním na její titul mohlo, nebo dokonce mělo být, se tady autor hned na úvod přiznává, že volba o čem z toho všeho, co se týká nebo nějak souvisí s architekturou, psát a co naopak nechat jiným, je zde zcela subjektivní a zodpovědnost za ni padá bezesbytku na jeho hlavu.

Objektivita všeho, co v knížce najdete, je limitována tím, že ji napsal člověk zevnitř oboru, což s sebou nutně nese riziko zaujatosti a neobjektivity. Autor je vzděláním i celoživotní praxí architekt a z této skutečnosti se nejen nemůže, ale ani nechce vyvléci - naopak ji tímto hlasitě přiznává jako základ svého pohledu na svět i svého sepisování. V textu se subjektivitu svého pohledu poctivě snaží připomenout všude, kde se dopouští nějakého soudu, a pro případ, že by na to někde zapomněl, to zde hned na úvod uvádí jako klíčovou informaci pro čtenáře.

Ten by, ve smyslu autorova předcházejícího přiznání, neměl čekat, že v textu najde názory platné vždy, všude a jednou provždycky. Co by tam snad, jak autor neskromně doufá, najít mohl, je inspirace k vlastnímu přemýšlení a k tomu snad aspoň sem tam i trochu zába-

vy, třeba při pohledu pootevřenými dveřmi dovnitř oboru pro ty, kdo stojí mimo něj.

Při práci na textech, z nichž je složena tato knížka, jsem se snažil nezapomínat na zásadu, kterou pěkně vystihuje věta pocházející údajně z pera Václava Havla:

„Nejlepší myšlenka je ta, která ponechává vždy určitou skulinu pro možnost, že všechno je současně úplně jinak“.

J.S.

ÚVOD K DRUHÉMU VYDÁNÍ

Architektuře rozumí každý. Tak to opravdu vypadá - ovšem pouze do chvíle, než se o ni začnete zajímat trochu víc, ať už z vlastního popudu nebo proto, že vás k tomu něco přimělo. Tím impulsem může být pro někoho potřeba postarat se o vlastní bydlení, anebo pro jiného například úvahy maturujícího potomka nad možnostmi dalšího studia.

Rozhodnete se tedy, že si necháte poradit, a najednou s překvapením zjistíte, že bezmála co autorita, kniha nebo odborník, to jiný názor. Obzvláště k zlosti je, když jste se řízením osudu sami stali součástí uvedeného oboru, a pak zjistíte, že ani uvnitř profese, kterou jste dlouho studovali a ještě déle praktikovali, nejsou věci jednoznačně jasné a pojmenované. Jednoho dne se tedy rozhodnete udělat si sama, nebo sám v sobě pořádek.

Tak začaly vznikat mé první poznámky. Časem jich přibývalo a najednou to začalo vypadat, že by toho možná mohlo být dost na skromnou knížku; koneckonců vyjádřit se jako architekt taky jednou písmem, a ne jenom jako obvykle kresbou, byla jedna z posledních věcí, které jsem ve svém oboru ještě nezkusil.

Brzy jsem si však uvědomil, že psát pro druhé je přece jen něco jiného, než házet do šuplíku poznámky škrábané jenom pro vlastní

potřebu páte přes deváté na čemkoliv, co bylo zrovna po ruce. Jak se mi podařilo, nebo nepodařilo, se s uvedeným poznáním vypořádat, mohli čtenáři posoudit v prvním vydání knížky, které vyšlo v roce 2015 pod názvem ARCHITEKTURA A ARCHITEKTI JEN TAK.

Ke druhému vydání mě přiměl hlavně pocit, že některé věci zůstaly nezaslouženě nedopovězeny, a na některá témata, která by si to zasloužila, v prvním vydání prostě nějak – ani sám nevím jak a proč – vůbec nedošlo.

Druhé vydání není tedy prostou re-edicí prvního; jde ve skutečnosti o jinou knížku. Její jádro tvoří upravený a v některých kapitolách rozšířený text té první, doplněný o několik nových témat zpracovaných do nových kapitol. Na rozdíl od prvního vydání byl text toho druhého tematicky nově rozdělen do tří samostatných dílů, což mi připadlo jako obzvláště dobrý nápad – všem kolem sebe teď zdůrazňuji, jak výhodnou koupi udělají, když si mou knížku koupí; za cenu jedné dostanou totiž nyní hned knihy tři.

Stejně jako v prvním se i v tomto druhém vydání některá témata, nebo jejich části, v textu objevují víckrát na různých místech a v různých souvislostech. Není divu; může za to vnitřní propojení a propletení toho, o čem se tu píše, ale i způsob, jak knížka vznikala – z mnoha poznámek a útržků, mezi jejichž vznikem byly často dlouhé prodlevy, tedy ne jako souvisle komponovaný text psaný v jednom zátahu od první do poslední stránky. Někdy se víckrát zmiňovaná věc prostě dotýká více témat a zdálo se mi, že by bylo chybou, kdyby nebyla zmíněna ve všech souvislostech. Pokud by vám to při čtení vadilo, nemám pro vás jinou radu, než abyste větu,

nebo odstavec, s jejichž příbuznými jste se setkali už v některé z předchozích kapitol a jejichž opakované připomenutí vás při četbě ruší, prostě přeskočili.

Možná se vám bude zdát, že prvních několik kapitol je laděno snad až trochu příliš učebnicově. Připouštím, že to tak může vypadat, i když z toho nemám žádnou radost; rozhodně nebylo mým záměrem psát nějakou učebnici. Naopak; chtěl jsem čtivou (jak troudale doufám) formou, sem tam i se špetkou humoru, prezentovat architekturu hlavně nearchitektům jako oblast, kterou nejenže všichni potřebujeme, abychom měli kde složit hlavu, ale o které stojí za to se i něco dozvědět.

Třeba proto, že se v ní vedle potu a slz, které patří ke každé poctivé a naplno dělané práci, skrývají – jak architekti i fandové vědí – také zážitky, o které by byla škoda v životě přijít.

Anebo proto, že vedle věcí příjemných se při praktickém kontaktu s architekturou lze setkat i s všelijakými úskalími. Dozvědět se o nich něco z knížky v pohodlí oblíbeného křesla, s něčím horkým, nebo naopak chlazeným (to podle chuti) po ruce, může být pohodlnější, než přijít ke stejným informacím prostřednictvím ne vždycky příjemné zkušenosti prožité na vlastní kůži.

Mohu jen doufat, že se mi v kapitolách následujících po těch úvodních podaří vás o tom přesvědčit.

Nedokázal jsem se těch prvních kapitol vzdát mimo jiné také proto, že máme-li si vzájemně rozumět, musíme pod stejnými slovy vy čtenáři, i já autor, rozumět totéž. Jde v nich tedy vlastně o sjednocení slovní zásoby jako podmínku srozumitelnosti textů, které

následují – a dělal jsem, co jsem uměl, aby to nebylo příliš nudné a akademické. Budou-li vám přes všechno moje úsilí připadat tyto kapitoly nejedlé, doporučuji i tady obrátit pár stránek a zkusit to zprostředka. Možná se pak k těm prvním stránkám vrátíte pro vysvětlení, když zjistíte, že některé pojmy jsou v knížce používány v malinko, nebo někdy možná i trochu více než malinko, odlišném významu, než jste zvyklí odjinud.

Vše, co na následujících stránkách najdete, vychází z autorova, tedy mého vidění světa, a opírá se o jeho, tedy mé zkušenosti, přičemž jiné vidění a zkušenosti by s pravděpodobností hraničící s jistotou vedly k jiným závěrům. Všude tam, kde narazíte v textu na odlišný výklad, než jaký znáte odjinud, nebo na jaký jste byli dosud zvyklí, je jen na vás, kterou z názorových variant přijmete po porovnání s vlastní životní zkušeností za svou, případně kterou z nich se necháte inspirovat při vlastním hledání.

Komu jsou následující stránky určeny a v čem mu jejich přečtení může být užitečné? Tady je to podle mě stejné, jako v prvním vydání a tak tu beze změny zopakují, co jsem uvedl tam:

- tomu, kdo s architekturou a příbuznými obory nemá nic společného, a jednou v životě je náhle a bez předchozí přípravy postaven před nutnost s nimi spolupracovat (například při stavbě vlastního domu), by snad následující stránky mohly poskytnout základní orientaci ve vztazích mezi institucemi i profesemi;

- studentům architektury by mohly doplnit převládající hloubkový rozměr studia povědomím o horizontálních vazbách a souvislostech budoucího povolání, a zpřesnit jejich představy o praxi;
- středoškolákům stojícím před volbou budoucí profesní orientace a jejich blízkým, se kterými se o volbě povolání radí, nabízejí nahlédnutí za dveře oboru, do kterého se možná právě rozhodují vstoupit;

no a všem dříve zmíněným i ostatním potenciálním čtenářům (kolegům z profese zvláště), pak mohou být dobrou příležitostí zdravě se rozčílit nad tím, jak to ten autor motá, když přece každý ví, že je to všechno úplně, ale úplně jinak ☺.

STRUČNĚ O SOBĚ

Když už jsem přiznal, jak moc je toto psaní osobní, zdá se mi slušné alespoň stručně se představit, aby měl čtenář představu, s kým má tu čest a co asi tak od něj může na následujících stránkách čekat.

***

Má cesta k architektuře byla celkem přímá a jednoduchá, i když to na to zpočátku nevypadalo.

Absolvoval jsem gymnázium, kterému se tehdy říkalo *jedenáctiletka* (podobně jako se policistům říkalo *příslušníci*, hasičům *požárníci* a *soudruhy* si byli navzájem i ti, co se nemohli ani vystát), a když došlo v posledním ročníku na otázku co dál, nemohl jsem se nějak rozhodnout.

Zachránil mě spolužák, který, vida mé váhání, (a protože znal jedinou zálibu, kterou jsem tehdy dával najevo) povídá: „*proč nezkusíš architekturu, tam se kreslí!*“

Rodinná rada souhlasila a tak se stalo, že jsem se od začátku následujícího školního roku stal studentem brněnské stavební fakulty a šest let nato pak pyšným uživatelem dvojtitulu *inženýr architekt*.

Po promoci byly první dojmy veskrze příjemné a pozitivní. Titul *ing. arch.* nebyl tehdy (1966) ještě tak rozšířenou pentličkou u jména, prestiž profese nebyla ještě tolik jako dnes poškozena realitou panelových sídlišť, která se v těch časech v masovém měřítku teprve rozjížděla a ve státních projektových ústavech, kam jsme všichni povinně nastoupili po škole do zaměstnání (jinak to tehdy nešlo), byla vedle práce sem tam i docela legrace; vstupovali jsme do profesionálního života v období, kdy se schylovalo k československému jaru 68 a mezi lidmi i v práci to bylo znát.

Dnes už víme, jak to s tím jarem dopadlo i co následovalo po něm. Během příštích dvaceti čím dál neveselejších let jsem měl příležitost vyzkoušet si prakticky snad všechny typy úkolů, s jakými se architekt v tehdejší socialistickém Československu mohl v návrhové a projekční praxi setkat, s jedinou výjimkou: nikdy jsem nenavrhoval žádné sídliště; těm jsem se celý profesionální život úspěšně vyhýbal jako čert kříži.

Zpočátku to bylo spíš z pocitových důvodů: měl jsem v sobě příliš hluboko zažitou zkušenost z dětství prožitého v prostředí jihomoravského maloměsta a principy volného sídlištního urbanismu mi byly bytostně cizí, jednoduše řečeno jsem jim prostě nerozuměl. Teprve později se k tomu přidaly i důvody rozumové.

Paradoxně se o pár let později v mém případě vrchovatě naplnilo přísloví o „odříkaného chleba největším krající“, když jsem se na téměř deset let stal takzvaným *hlavním architektem* velkého průmyslového města, v jehož stavebním fondu už v té době sídliště mohutně převažovala.

Než k tomu ale došlo, přehnal se přes naše hlavy Sametový Listopad. Ten mě odtrhl od projektantské židle a nakrátko zavál do lokální politiky; naštěstí opravdu jen na chvíli, takže jsem si před nástupem do funkce hlavního architekta stačil ještě cca devět let bohatě užít slastí i strastí soukromého projektování.

Po skončení radniční mise jsem dostal pozvání učit urbanismus na místní stavební fakultě. Šel jsem do toho trochu s obavami; působení v praxi, nebo v teorii, byť téhož oboru, je přece jen vždy něco trochu jiného – moc se mi například líbí jedna roztomilá definice, která praví, že „praxe je, když všechno funguje a nikdo neví proč, zatímco teorie je, když každý ví všechno, a nefunguje nic“... ☺.

Nakonec jsem se rozhodl to přece jen zkusit a vedle projektanta, kterým jsem byl celý život, jsem se tak stal nakonec ještě i kantorem.

Dnes jsem rád, že jsem se k tomu rozhoupal. Mohu jenom doufat a z reakcí okolí usuzovat, že snad mé působení bylo škole a studentům k užitku; co však vím jistě, je, že bylo k užitku mně. Po letech učitelování vím, že nejenže jsem se sám hodně naučil, ale akademické prostředí mě navíc přimělo seřadit a srovnat si myšlenky, uklidit si sám v sobě, což jsem celá léta, kdy jsem žil v permanentním projektantském zápřahu, odkládal.

Výsledkem toho generálního úklidu je koneckonců tak trochu i tato knížka.

ARCHITEKTURA

O UMĚLÉM PROSTŘEDÍ

Čím začít povídání o architektuře? Říká se, že nejlepší je vzít to od začátku; kde ale hledat začátek architektury? Ve středomořské antice? Ve starém Egyptě? V Mezopotámii, nebo ve starověké Číně? Tam všude, mám-li věřit tomu, co vyvozují odborníci z pozůstatků těchto kultur, byla už architektura dávno etablovaným oborem. Za jejími počátky bude třeba jít hlouběji proti toku času do dob a kultur, ze kterých se toho do dneška dochovalo mnohem méně než z těch dříve zmíněných. Proto toho ale o nich také mnohem méně víme, a tak mi snad bude prominuto, že zapojím trochu fantazii a vypomohu si fabulací. Představuji si, jak...

...krajinou táhne tlupa kočujících pralidí, když tu se na obzoru objeví bouřka a nezbývá, než se rychle pustit do hledání úkrytu; žádná jeskyně ani jiná přírodní dutina není v dohledu, a tak je rychle zvolen vhodný strom, a za chvíli už pramuži táhnou z pralesa nalámané větve a opírají je o prakmen prastrumu pěkně dokola, tlustým koncem nahoru, a listím ve směru stékající dešťové vody; pramámy a praděcka se hrnou dovnitř a prachlapi za nimi, když vtom se jeden z nich zastaví, poodstoupí, přimhouří oči, nakloní hlavu na stranu, pak přistoupí k právě dokončenému přístřeší, uchopí jednu z větví, které ho tvoří, chvíli zamysleně váhá a pak

*ji položí jen kousek vedle a malounko šikměji, než původně ležela; ještě jednou poodstoupí aby si prohlédl výsledek svého zásahu, radostně zakře-
pčí, spustí se na všechny čtyři a vklouzne do úkrytu k ostatním...*

Ejhle, právě jsme byli svědky proměny prostého pra-stavitelského výkonu v novou, mnohem rafinovanější kvalitu pra-architektury i zrození prvního pra-architekta.

Přeložení větve nezměnilo nic ani k lepšímu ani k horšímu na tom, jestli chýše bude, nebo nebude stát, či jestli bude, nebo nebude dobře sloužit k účelu, pro který byla postavena, tedy jestli do ní po-
teče nebo ne. Jediné, co ta přeložená větev způsobila, byl nový pocit, dojem, pozitivní citový prožitek, který si při úpravě vzhledu stavebního pra-díla užil její autor. Historika může ale ještě pokračovat:

... je po bouřce, všichni už jsou zase venku, protahují se, a vtom si někdo všimne té divně položené větve, začne se ukrutně chechtat, posunčičnou dává najevo, že který trubka... atd., a tím upozorní na dotyčnou větev i ostatní; většina z nich se na něj a na větev chvíli udiveně dívá, pak pokrčí rameny, mávnou rukou a jdou si ulovit mamuta k večeři; jen jeden (jedna) z tlupy dál fascinovaně hledí na tu podivnost...

Někomu je to prostě k smíchu, jiní se rozhodnou, že žaludek má přednost - a pak je tu ale taky někdo naladěný na stejnou vlnu a proto schopný sdílet s autorem nad jeho dílem stejný citový prožitek. A máme tady vedle prvního pra-architekta i prvního pra-kritika, to je ten, co se tak chechtal, prvního pra-obdivovatele (-lku) i lhostejnou mlčící pra-většinu.

Z předchozího příběhu lze vyvodit nejen, že my lidé, abychom přežili v přírodním prostředí, potřebujeme mít kolem sebe (vedle

oděvu ještě další) ochranu ve formě střechy nad hlavou, přístřeší, úkrytu, prostě prostoru, který by nás ochránil před výkyvy teplot, nepřízní počasí a útoky nepřátel všeho druhu – ale také, že některým z nás jen tak něco k ukrytí nestačí.

Začalo to všechno asi všelijakými přírodními dutinami a dírami ve formě např. jeskyní nebo vykotlaných stromů. Dá se ale předpokládat, že přírodní nabídka poptávce rychle se množícího lidského rodu brzy nestačila, a tak našim prapředkům nezbylo, než pustit se do tvorby nedostatkových úkrytů sami, vlastními silami. Objevila se první umělá přístřeší poskytující člověku ve svých vnitřních prostorech prostředí uzpůsobené jeho potřebám a postupně, přenesením důrazu z *...hlavně, aby nám to nespadlo na hlavu a ať sem moc neteče...* na náročnější *...aby to taky trochu vypadalo, ať se nemusíme před sousedy stydět...* přišla – představuji si – na svět i architektura.

Jak běžel čas, vyvinuly se z jednoduchých přístřeší *domy* a jejich zmnožením a prostorovým soustředěním v krajině vznikly první *sídla*, osady, vesnice a nakonec i města.

***

Lidská sídla od těch nejmenších až po velkoměstské aglomerace tvoří ve svém souhrnu *osídlení*. S výjimkou obzvláště nehostinných míst pokrývá dnes osídlení už skoro celý povrch naší planety. Anglicky se tomu všemu dohromady říká *built environment*, což se doslovně překládá jako *vystavěné prostředí*. Mně se ale v češtině víc zamlouvá výraz *umělé prostředí* jako protiklad *prostředí přírodního*. Ve

slově *umělé* v prvním z obou výrazů cítím lidské přičinění, naopak ve druhém výrazu je slovem *přírodní* zdůrazněno, že tady měly při jeho vzniku a formování hlavní slovo síly přírodní, nikoliv člověk.

O umělé prostředí uzpůsobené potřebám člověka se už od starověku v celém jeho rozsahu od jednotlivého domu přes sídla až po osídlení v širším smyslu starala architektura. Dnes je toto téma rozděleno mezi tři obory, které se jím zabývají jako hlavním předmětem své činnosti – *architekturu*, *urbanismus* a *územní plánování*. Vedle nich se ale umělým životním prostředím člověka zabývá více nebo méně ještě mnoho dalších, a ve skutečnosti jsme spoluvůrci umělého životního prostředí my všichni, kdo se v něm dvacet čtyři hodin denně sedm dní v týdnu pohybujeme. Je scénou, na níž se odehrávají naše životy – na rozdíl od té divadelní z ní ale nemáme kam odejít, jako to dělají herci, když skončí divadelní kus. Jsme odsouzeni žít na této scéně od narození až do smrti, a pokud se nám na ní něco nelíbí, nezbyvá než se snažit o změnu.

To také všichni po celý život děláme, každý na jiném místě a s jiným dosahem a dopadem svých rozhodnutí a činů, na plný úvazek jako profesionálové, nebo příležitostně jako amatéři když nás k tomu život donutí, uvědoměle nebo nevědomky, dobře nebo hůř, jen pro sebe nebo i s ohledem na ty druhé. Díky tomu je tato scéna v neustálém pohybu, chová se v čase skoro jako živý organismus, i když se nám to nezdá, protože její čas ubíhá jiným tempem než čas člověka.

Léon Krier to v knize *Architektura – volba nebo osud* říká takto: *...představme si, že by fotoaparát umístěný na kopci po jedno století pravi-*